

Covid-19 Pandemisinde Çocuk Acilden İstenen Cerrahi Konsültasyonlar

Consultations to Surgical Departments in Pediatric Emergency Department in Covid-19 Pandemic

Alper Yıldırım¹, Abdullah Yazar¹, Fatih Akın¹, Ahmet Osman Kılıç¹, Mehmet Uyar²,
Ayşegül Zaimoğlu³

¹Necmettin Erbakan Üniversitesi, Meram Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Konya, Türkiye
²Necmettin Erbakan Üniversitesi, Meram Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Konya, Türkiye
³Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı, Şarkikaraağaç Dr. Sadettin Bilgiç Devlet Hastanesi, Isparta, Türkiye.

Yazışma Adresi: Alper Yıldırım, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Meram Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Konya, Türkiye
e-posta: aalperyildirim86@hotmail.com

Geliş Tarihi/Received: 24 Mart 2022
Kabul Tarihi/Accepted: 28 Mayıs 2022

Öz

Amaç: Çalışmanın amacı pandemi döneminde çocuk acil servisten cerrahi branşlara danışılan hastaların klinik özelliklerinin ve konsültasyon sürecinin değerlendirilmesi, elde edilen bulguların pandemi öncesi verilerle kıyaslanmasıdır.

Hastalar ve Yöntem: Araştırma 11.03.2020-11.03.2021 tarihleri arasında hastanemizin çocuk acil servisinde yapılmıştır. 0-18 yaş grubundaki hastalar geriye dönük olarak cinsiyet, yaş, tanı, konsültasyon sonucu, konsültasyon yanıt süresi açısından değerlendirildi. Elde edilen bulgular 01.01.2019-31.12.2019 tarihleri arasındaki pandemi öncesi verilerle karşılaştırıldı.

Bulgular: Hastaların; %42,4'ü kadın, %57,6'sı erkektir. Ortalama yaş 6,9±4,9 yıldır. Hastalarımızın %27,3'ünün cerrahi kliniklerden birine yabancı cisim, %22,2'sinin akut karın, %10,6'sının yabancı cisim aspirasyonu tanısı ile başvurduğu belirlendi. Hastaların %38,5'inin çocuk cerrahisi, %33,9'unun kulak burun boğaz ve %11,4'ünün göğüs cerrahisi bölümüne konsülte edildiği belirlendi. Ortalama konsültasyon yanıt süresi 72,2±48,8 dakikaydı. Pandemi sırasında acil servise başvuran hastaların tanı dağılımı, konsültasyon yanıtlanma süresi, konsültasyon yapılan cerrahi bölüm dağılımı, konsültasyon sonuçları, cerrahi bölümlere göre konsültasyon yanıt sürelerinin dağılımı pandemi öncesi döneme göre istatistiksel olarak anlamlı bulundu (p<0,05).

Sonuç: Çalışmamızda pandemi döneminde çocuk acil servisine başvuran hasta sayısının azaldığı, yatış sayısının arttığı, travma ve yakın fiziksel temasla ilişkili tanıların azaldığı, epididimoorşit tanılarının arttığı saptandı. Bununla beraber konsültasyon yanıtlanma sürelerinin oldukça uzadığı görüldü.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, çocuk acil servisi, konsültasyonlar

Abstract

Aim: The aim of the study was to evaluate the clinical features and consultation process of the patients who were consulted from the pediatric emergency department to the surgical departments during the pandemic period, and to compare the findings with the data before the pandemic.

Patients and Methods: The research was conducted between 11.03.2020-11.03.2021 in the pediatric emergency department of our hospital. The enrolled patients at 0-18 years of age were retrospectively evaluated in terms of gender, age, diagnosis, consultation result, consultation response time. Our study was compared with the prepandemic data between 01.01.2019 and 31.12.2019.

Results: Of the patients; 42,4% were female and 57,6% were male. The mean age was 6,9±4,9 years. It was determined that 27,3% of our patients were consulted to one of the surgical clinics with the diagnosis of foreign body, 22,2% acute abdomen, 10,6% foreign body aspiration. It was found that 38,5% of the patients were consulted to the pediatric surgery department, 33,9% to the otolaryngology department and 11,4% to the thoracic surgery department. The mean consultation response time was 72,2±48,8 minutes. The distribution of diagnoses, consultation response time, consulted surgical departments, consultation results by age groups, and distribution of the consultation response times by surgical departments during the pandemic were found to be statistically significant compared to the pre-pandemic period (p<0,05).

Conclusion: In our study, it was found that the number of patients admitted to the pediatric emergency department decreased during the pandemic period, the number of hospitalizations increased, the diagnoses associated with trauma and close physical contact decreased, and the diagnosis of epididymorchitis increased. In addition consultation response times were observed to be considerably longer.

Key words: Covid-19, pediatric emergency department, consultations

Atıf yapmak için: Yıldırım A, Yazar A, Akın F, Kılıç AO, Uyar M, Zaimoğlu A.
Covid-19 Pandemisinde Çocuk Acilden İstenen Cerrahi Konsültasyonlar.
Selcuk Med J 2022;38(3): 121-127

Açıklama: Yazarların hiçbirisi, bu makalede bahsedilen herhangi bir ürün, aygıt veya ilaç ile ilgili maddi çıkar ilişkisine sahip değildir. Araştırma, herhangi bir dış organizasyon tarafından desteklenmedi. Yazarlar çalışmanın birincil verilerine tam erişim izni vermek ve derginin talep ettiği takdirde verileri incelemesine izin vermeyi kabul etmektedirler.

"This article is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) (CC BY-NC 4.0)"

GİRİŞ

COVID-19, ilk olarak Çin'in Vuhan kentinde 2019 yılı Aralık ayının sonlarında solunum yolu semptomları (ateş, öksürük, nefes darlığı) gelişen bir grup hastada yapılan araştırmalar sonucunda tanımlanan bir virüstür. Salgın ilk olarak bu bölgedeki deniz ürünleri ve hayvan pazarında bulunanlarda tespit edilmiştir. Daha sonra insandan insana bulaşarak Vuhan başta olmak üzere Hubei eyaletindeki diğer şehirlere ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin diğer eyaletlerine ve diğer ülkelere yayılmıştır. Ülkemizde ilk vaka 11 Mart 2020 tarihinde görülmüştür (1,2).

Konsültasyon tanım olarak hekimin hastasının farklı uzmanlık alanlarının değerlendirmesine ve uygulamalarına ihtiyaç olduğuna karar vermesi durumunda başka bir uzmanlık dalından meslektaşına danışmasıdır (3). Çocuk acil servisleri (ÇAS) çok büyük bir hasta grubuna hizmet vermektedir. Acil servislere başvuruların yaklaşık üçte birini çocuklar oluşturmaktadır (4). Geniş bir hasta grubuna hizmet veren ÇAS'ların iş yükünün büyük kısmını konsültasyonlar oluşturmaktadır.

Bizim çalışmada pandemi döneminde ÇAS'tan cerrahi branşlara danışılan hastaların klinik özelliklerinin ve konsültasyon sürecinin değerlendirilmesi, elde edilen bulguların pandemi öncesi verilerle kıyaslanması amaçlanmıştır.

HASTALAR VE YÖNTEM

Çalışmamızda 2021/2035 sayılı etik kurul izni ile, hastanemizin ÇAS'a 11.03.2020-11.03.2021 tarihleri arasında başvuran, 0 ile 18 yaş arasındaki hastaların cinsiyet, yaş, tanı, konsültasyon sonucu ve cevaplanma süreleri incelenmiştir. Pandemi dönemi verileri otomasyon sistemi kayıtlarından elde edilmiştir. Pandemi öncesi veriler ise üniversitemizde 2020 yılında yapılan bir uzmanlık tezinden elde edilmiştir (5). Çalışmamızda elde edilen veriler değerlendirilirken SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 18.0 programı kullanıldı. Tanımlayıcı analizlerde frekans verileri sayı (n) ve yüzde (%) olarak, sayısal veriler ise ortalama $\pm$ standart sapma, minimum-maksimum kullanılarak gösterildi. Kategorik veriler Ki-kare (χ^2) ve Fisher'in kesin ki-kare testleri ile karşılaştırıldı. Tüm istatistik analizlerde anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edildi.

BULGULAR

COVID-19 pandemi döneminde hastanemizin ÇAS'ına başvuran ve cerrahi kliniklerden birine konsülte edilen 879 hasta çalışmaya dahil edildi. Çalışmaya alınan hastaların 506'sı (%57,56) erkek, 373'ü (%42,44) kızdı. Tüm hastaların yaş ortalaması $6,88 \pm 4,85$ yıl olarak bulundu. Pandemi öncesi dönemde ise 1212 hasta izlendi. Hastaların

Tablo 1. COVID-19 Öncesi ve COVID-19 Döneminde Başvuran Hastaların Tanılarının Dağılımı

	COVID-19 öncesi n (%)	COVID-19 dönemi n (%)	χ^2	p
Yabancı cisim	277 (22,9)	240 (27,3)		
Akut karın	222 (18,3)	195 (22,2)		
Yabancı cisim aspirasyonu	127 (10,5)	93 (10,6)		
Kulak burun boğaz acilleri	60 (5,0)	70 (8,0)		
Kırmızı göz	197 (16,3)	49 (5,6)		
Hidrosefali- Şant bozukluğu	39 (3,2)	46 (5,2)		
Koroziv madde içimi	85 (7,0)	44 (5,0)		
Testis torsiyonu ve epididimoorşit	4 (0,3)	37 (4,2)		
Prepisyum hastalıkları	3 (0,2)	23 (2,6)	75,63	0,001
Septik artrit	40 (3,3)	21 (2,4)		
Epistaksis	31 (2,6)	17 (1,9)		
Periferik fasiyal paralizi	14 (1,2)	9 (1,0)		
Apse	10 (0,8)	7 (0,8)		
Rektal prolapsus	-	5 (0,6)		
Pelvik inflamatuvar hastalık	5 (0,4)	5 (0,6)		
Pnömotoraks ve pnömomediastinum	4 (0,3)	4 (0,5)		
Reaktif artrit	16 (1,3)	3 (0,3)		
Gözün kimyasal yanıkları	40 (3,3)	3 (0,3)		
Nefrolitiazis	7 (0,6)	3 (0,3)		
Sünnet	2 (0,2)	2 (0,2)		
Derin ven trombozu	4 (0,3)	1 (0,1)		
Kolelitiazis	-	1 (0,1)		
Beyin tümörü	4 (0,3)	1 (0,1)		

Tablo 2. COVID-19 Öncesi ve COVID-19 Döneminde Başvuran Hastaların Konsülte Edildiği Cerrahi Bölümlerin Dağılımı

	COVID-19 öncesi n (%)	COVID-19 dönemi n (%)	χ^2	p
Beyin ve sinir cerrahi konsültasyonu	43 (3,5)	46 (5,2)		
Çocuk cerrahisi konsültasyonu	307 (25,3)	338 (38,5)		
Göğüs cerrahi konsültasyonu	131 (10,8)	100 (11,4)		
Göz hastalıkları konsültasyonu	258 (21,3)	56 (6,4)		
Kadın hastalıkları konsültasyonu	5 (0,4)	3 (0,3)		
Kalp ve damar cerrahi konsültasyonu	4 (0,3)	1 (0,1)		
Kulak burun boğaz konsültasyonu	382 (31,5)	298 (33,9)	113,61	0,001
Ortopedi konsültasyonu	56 (4,6)	23 (2,6)		
Plastik cerrahi konsültasyonu	12 (1,0)	3 (0,3)		
Üroloji konsültasyonu	14 (1,2)	11 (1,3)		

%43,48'i kız, %56,52'si erkekti ve yaş ortalaması 7 yıldır. Her iki dönemde de ÇAS'tan cerrahi bölümlere konsülte edilen hastaların aldığı ilk iki sıradaki tanının yabancı cisim ve akut karın olduğu belirlendi. COVID-19 öncesi dönemde başvuran hastaların %16,3'ü kırmızı göz ile cerrahi bölümlere konsülte edilirken COVID-19 döneminde sadece %5,6'sının kırmızı göz nedeni ile cerrahi bölümlere konsülte edildiği görüldü. COVID-19 öncesi dönemde testis torsiyonu ve epididimoorşit tanısı alan hasta oranı %0,3 iken COVID-19 döneminde testis torsiyonu ve epididimoorşit tanısı alan hasta oranı %4,2 olarak tespit edildi. Hasta tanıları COVID-19 öncesi ve COVID-19 döneminde karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edildi (p=0,001). COVID-19 döneminde yabancı cisim, akut karın, kulak burun boğaz acilleri, hidrosefali-şant bozukluğu tanıları ile başvurular COVID-19 öncesi döneme göre daha yüksek iken; kırmızı göz, koroziv madde içimi, epistaksis, periferik fasiyal paralizi, septik artrit tanıları ile başvurular COVID-19 öncesi döneme göre daha düşük olarak bulundu (Tablo 1). ÇAS'a COVID-19 öncesi ve COVID-19 döneminde başvuran hastaların konsülte edildiği cerrahi bölümlerin dağılımı incelendi. COVID-19 öncesi dönemde çocuk cerrahi konsültasyon oranı %25,3 iken COVID-19 döneminde %38,5 olduğu saptandı. COVID-19

öncesi dönemde göz hastalıkları konsültasyon oranı %21,3 olarak, COVID-19 döneminde %6,4 olarak tespit edildi. Hastaların konsülte edildikleri cerrahi branşlar COVID-19 öncesi ve COVID-19 döneminde karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edildi (p=0,001). Bu fark COVID-19 döneminde göz hastalıklarına konsülte edilen hasta sayısının COVID-19 öncesi döneme göre daha düşük olmasından kaynaklanmaktaydı (Tablo 2). ÇAS'a bölümüne COVID-19 öncesi ve COVID-19 döneminde başvuran hastaların konsültasyon istemlerinin cevaplanma süreleri incelendi. COVID-19 öncesi dönemde 61 dakika ve üzerinde konsültasyona cevap verilme oranı %29,3 iken, COVID-19 döneminde bu oranın %48,5'e yükseldiği görüldü. Diğer konsültasyon cevaplanma sürelerinin oranları COVID-19 öncesi döneme göre düşük bulundu. Hastaların konsülte edildikleri cerrahi branşlar tarafından konsültasyonlarının cevaplanma süreleri karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edildi (p=0,001). Bu fark COVID-19 döneminde daha fazla hastanın konsültasyonunun 61 dakika ve üzerinde yanıtlanmasından kaynaklanmaktaydı (Tablo 3). Pandemi öncesi ve pandemi döneminde başvuran hastaların cerrahi bölümler tarafından konsültasyon sonuçları değerlendirildi. COVID-19 öncesi dönemde servis yatışı yapılan hasta oranı %13,5 iken pandemi

Tablo 3. COVID-19 Öncesi ve COVID-19 Döneminde Başvuran Hastaların Konsültasyon İstemlerinin Cevaplanma Sürelerinin Dağılımı

	COVID-19 öncesi n (%)	COVID-19 dönemi n (%)	χ^2	p
0-15 dakika	214 (17,7)	77 (8,8)		
16-30 dakika	247 (20,4)	129 (14,7)		
31-45 dakika	213 (17,6)	139 (15,8)	94,56	0,001
46-60 dakika	183 (15,1)	105 (11,9)		
61 dakika ve üzeri	355 (29,3)	429 (48,8)		

Tablo 4. COVID-19 Öncesi ve COVID-19 Döneminde Başvuran Hastaların Konsültasyon Sonuçlarının Dağılımı

	COVID-19 öncesi		COVID-19 dönemi		χ^2	p
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)		
Servis yatışı yapılan	164 (13,5)	205 (23,3)				
Medikal tedavi verilen	406 (33,5)	202 (23)				
Sevk edilen	47 (3,9)	4 (0,5)				
Tedaviyi kabul etmeyen	100 (8,3)	83 (9,4)				
Yatış yapılmadan ayakta girişimsel işlem	178 (14,7)	128 (14,6)			74,22	0,001
Klinik izlem	311 (25,7)	253 (28,8)				
Opere edilen merkeze yönlendirme	6 (0,5)	4 (0,5)				
Toplam	1212 (100,0)	879 (100,0)				

döneminde bu oranın %23,3'e yükseldiği bulundu. COVID-19 öncesi dönemde medikal tedavi verilen hasta oranı %33,5 iken COVID-19 döneminde bu oranın %23,0'a düştüğü belirlendi. Hastaların konsültasyon sonuçları COVID-19 öncesi ve COVID-19 döneminde karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edildi (p=0,001). Bu fark pandemi döneminde servis yatışı yapılan hasta sayısının pandemi öncesine göre daha yüksek bulunmasından kaynaklanmaktaydı (Tablo 4). COVID-19 öncesi ve COVID-19 döneminde başvuran hastaların aldıkları tanıları cinsiyetlerine göre değerlendirildi. Her iki cinsiyette hem pandemi öncesinde hem de pandemi ilk iki sıradaki hastalıklar aynı bulundu. COVID-19 öncesi dönemde erkeklerde

testis torsiyonu, epididimoorsit oranı %0,6 iken COVID-19 döneminde bu oranın %7,3'e yükseldiği görüldü. COVID-19 öncesi dönemde gözün kimyasal yanıklarının görülme oranının her iki cinsiyette de COVID-19 döneminde azaldığı belirlendi. COVID-19 öncesi ve COVID-19 dönemindeki acil başvurularının cinsiyete göre dağılımı anlamlı derecede farklı bulundu (p=0,001). Bu fark kırmızı göz ile başvuran kız ve erkek cinsiyetinin COVID-19 döneminde daha düşük olmasından kaynaklanmaktaydı (Tablo 5). ÇAS'a başvuran hastaların yaş gruplarına göre aldıkları tanıların dağılımı incelendi. Yaş gruplarına göre acile başvuru tanıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edildi (p=0,001). 0-5 yaş

Tablo 5. COVID-19 Öncesi ve COVID-19 Döneminde Başvuran Hastaların Cinsiyete Göre Tanılarının Dağılımı

	COVID-19 öncesi		COVID-19 dönemi		χ^2	p
	Kız	Erkek	Kız	Erkek		
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)		
Kırmızı göz	85 (16,10)	112 (16,4)	25 (6,7)	24 (4,7)		
Prepisyum hastalıkları	-	3 (0,4)	-	23 (4,5)		
Yabancı cisim	117 (22,2)	160 (23,3)	116 (31,1)	124 (24,5)		
Kolelitiyazis	-	-	-	1 (0,2)		
Yabancı cisim aspirasyonu	61 (11,6)	66 (9,6)	34 (9,1)	59 (11,7)		
Nefrolitiyazis	-	7 (1,0)	1 (0,3)	2 (0,4)		
Akut karın	102 (19,3)	120 (17,5)	90 (24,1)	105 (20,8)		
Kulak burun boğaz acilleri	26 (4,9)	34 (5,0)	31 (8,3)	39 (7,7)		
Pnömotoraks ve pnömomediastinum	-	4 (0,6)	2 (0,5)	2 (0,4)	85,65	0,001
Testis torsiyonu ve epididimoorsit	-	4 (0,6)	-	37 (7,3)		
Koroziv madde içimi	37 (7,0)	48 (7,0)	14 (3,8)	30 (5,9)		
Hidrosefali- şant bozukluğu	12 (2,2)	27 (3,9)	23 (6,2)	23 (4,5)		
Epistaksis	15 (2,8)	16 (2,3)	9 (2,4)	8 (1,6)		
Periferikfasial paralizi	8 (1,5)	6 (0,9)	3 (0,8)	6 (1,2)		
Rektal prolapsus	-	-	4 (1,1)	1 (0,2)		
Septik artrit	16 (3,0)	24 (3,5)	10 (2,7)	11 (2,2)		
Reaktif artrit	4 (0,8)	12 (1,8)	1 (0,3)	2 (0,4)		
Gözün kimyasal yanıkları	27 (5,8)	34 (4,9)	1 (0,3)	2 (0,4)		
Apse	6 (1,1)	4 (0,6)	4 (1,1)	3 (0,6)		
Pelvik inflamatuvar hastalık	5 (0,9)	-	5 (1,3)	-		
Derin ven trombozu	2 (0,4)	2 (0,3)	-	1 (0,2)		
Sünnet	-	2 (0,3)	-	2 (0,4)		
Beyin tümörü	2 (0,4)	2 (0,3)	-	1 (0,2)		

Tablo 6. Yaş Gruplarına Göre Hasta Tanılarının Dağılımı

	0-5 yaş n (%)	6-10 yaş n (%)	11 yaş ve üzeri n (%)	χ^2	p
Kırmızı göz	20 (4,4)	17 (9,0)	12 (5,2)		
Prepisyum hastalıkları	15 (3,3)	6 (3,2)	2 (0,9)		
Yabancı cisim	182 (39,7)	39 (20,7)	19 (8,2)		
Kolelitiyazis	-	-	1 (0,4)		
Yabancı cisim aspirasyonu	76 (16,6)	14 (7,4)	3 (1,3)		
Nefrolitiyazis	1 (0,2)	1 (0,5)	1 (0,4)		
Akut karın	38 (8,3)	45 (23,9)	112 (48,1)		
Kulak burun boğaz acilleri	24 (5,2)	27 (14,4)	19 (8,2)		
Pnömotoraks ve pnömomediastinum	-	-	4 (1,7)		
Testis torsiyonu ve epididimoorşit	7 (1,5)	10 (5,3)	20 (8,6)		
Koroziv madde içimi	40 (8,7)	2 (1,1)	2 (0,9)		
Hidrocefali-şant bozukluğu	35 (7,6)	6 (3,2)	5 (2,1)	210,09	0,001
Epistaksis	3 (0,7)	4 (2,1)	10 (4,3)		
Periferik fasiyal paralizi	1 (0,2)	4 (2,1)	4 (1,7)		
Rektal prolapsus	4 (0,9)	1 (0,5)	-		
Septik artrit	4 (0,9)	7 (3,7)	10 (4,3)		
Reaktif artrit	-	2 (1,1)	1 (0,4)		
Gözün kimyasal yanıkları	3 (0,7)	-	-		
Apse	2 (0,4)	3 (1,6)	2 (0,9)		
Pelvik inflamatuvar hastalık	-	-	5 (2,1)		
Derin ven trombozu	1 (0,2)	-	-		
Sünnet	2 (0,4)	-	-		
Beyin tümörü	-	-	1 (0,4)		

grubunda en sık tanı %39,7 ile yabancı cisim, 6-10 yaş grubundaki en sık tanı %23,9 ile akut karın, 11 yaş ve üzeri grubundaki en sık tanı %48,1 ile akut karın olarak tespit edildi (Tablo 6).

TARTIŞMA

Acil servisler iş yükünün ve hasta başvurusunun çok fazla olduğu birimlerdir. Bu nedenle işleyiş hızlı ve etkin olmalıdır. Konsültasyonlar bu işleyişin önemli bir parçasını oluşturur. Kliniğimizde COVID-19 öncesi ÇAS'lara başvuran hastaların cerrahi konsültasyonlarının değerlendirildiği bir tez çalışması yürütülmüştür. Çalışmamızda benzer şekilde ÇAS'lardaki işleyiş değerlendirilmiş olup pandemi sürecinde konsültasyon yanıtlanma sürelerinin oldukça arttığı görülmüştür.

Çalışmamızda hastaların yaş gruplarının dağılımı değerlendirildiğinde 458 hasta (%52,10) 0-5 yaş grubunda, 188 hasta (%21,38) 6-10 yaş grubunda, 233 hasta ise (%26,50) 11 yaş ve üzerindedir. Bununla beraber ÇAS'a COVID-19 öncesi ve sonrasında başvuran ve cerrahi bölümlere konsülte edilen hastaların cinsiyetlerine göre yaş gruplarının dağılımının benzer oranlarda olduğu görüldü. Kliniğimizde 2018 yılında yapılan bir çalışmada da hastanemiz ÇAS'ına başvuran hastaların çoğunluğunun erkek ve 5 yaş altında olduğu

görülmüştür (6). Çalışmamızda dikkat çeken bir diğer husus ise pandemi döneminde öncesine göre acil başvurular ve istenen cerrahi konsültasyonların sayısında azalma olmasıdır. Bu durum sokağa çıkma yasakları ve zorunlu kalınmadıkça hastane başvurularının ertelenmesi gibi sebeplere bağlanabilir. Literatür incelendiğinde pandemi döneminde diğer ülkelerde yapılan çalışmalarda da hastanelerin acil servislerine başvuruların azaldığı görülmüştür (7). Ülkemizde yapılan bir çalışmada da benzer şekilde pandemi döneminde acil servise başvuru sayısının azaldığı ve servise yatış oranının arttığı bulunmuştur (8).

Çocuklarda en sık aspire edilen yabancı cisimlerin boncuk, düğme, kılıç gibi gıda artıkları, kuruyemiş parçaları, oyuncaklar, su maymuncuğu adı verilen ve su aldıkça şişip solunum yolunu tıkayabilen objeler olduğu görülmektedir. Solunum yolu tıkanıklıkları derecesine göre hayati öneme sahip olabilmektedir ve ivedilikle müdahale edilmesi gereken acillerdir. Vakaların acil trakeotomi ihtiyacı olabildiğinden solunum işi dikkatlice değerlendirilmelidir. 2017 yılında ülkemizde yapılan bir çalışmada yabancı cisim aspirasyonlarının %80'inin 3 yaşından küçük hastalarda meydana geldiği görülmüştür (9). Benzer şekilde çalışmamızda yabancı cisim aspirasyonu tanısı konulan hastaların %75,83'ü 5 yaşından küçük

olduğu bulundu.

Literatüre baktığımızda 2011 yılında yaptığı bir çalışmada hastanelerin acil servisinden göz hastalıkları kliniğine danışılan hastaların en sık aldığı ilk iki tanının sırasıyla oküler travma ve konjonktivitler olduğu görülmüştür (10). Bizim çalışmamızda COVID-19 öncesinde başvuran hastaların %16,3'ü kırmızı göz ön tanısıyla göz hastalıkları bölümüne konsülte edilirken COVID-19 döneminde sadece %5,6'sının kırmızı göz nedeni ile konsülte edildiği görülmüştür. Her iki cinsiyette de göz konsültasyonlarında ve kırmızı göz tanısında azalma vardır. Aradaki bu fark pandemi döneminde viral ve bakteriyel konjonktivitlerdeki bulaş oranının azalmasına bağlanabilir. Yine okulların kapalı olması ve sokağa çıkma yasakları da çocukları travma gibi gözde selülitlere yol açabilen çevresel sebeplerden ve özellikle adenovirüs bulaşlarından korumuş olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu düşüncemizi destekleyen diğer bulgularımız ise pandemide epistaksis, septik artrit, periferik fasiyal paralizi gibi travma ile ilişkilendirilebilecek tanılarda da azalma olmasıdır.

Pandemi öncesinde testis torsiyonu ve epididimoorşit tanısı alan hasta oranı %0,3 iken bizim çalışmamızda %4,2 olarak tespit edildi. Ülkemizde yapılan bir çalışmada COVID-19 ile testiküler ağrı, epididimit ve orşit arasındaki ilişki değerlendirildiğinde COVID-19 ile ilişkili testis ağrısına beklenenden daha sık rastlanılmış, ancak bu konuda kesin bir kanıya ulaşmak için COVID-19'un genitoüriner sistemden izole edildiği ileri çalışmalara gerek olduğu vurgulanmıştır (11). Bununla beraber pediatrik hastalarda testis torsiyonu ve epididimit, orşit ile COVID-19 arasındaki ilişkiyi ispatlayacak geniş kapsamlı çalışmalara ihtiyaç vardır.

ÇAS'a COVID-19 öncesi ve sonrasında başvuran hastaların konsülte edildiği cerrahi bölümlerin dağılımına bakıldığında COVID-19 döneminde çocuk cerrahisinden istenen konsültasyon oranının arttığı, göz hastalıkları konsültasyonunun ise istatistiksel olarak anlamlı derecede azaldığı görüldü. Pandemi döneminde sağlık kuruluşlarına başvuruların mümkün oldukça ertelenmeye çalışılması ve klinik durumun giderek ağırlaşması çocuk cerrahisi konsültasyonlarının büyük kısmını oluşturan akut karın gibi tanıların artmasına sebep olmuş görünmektedir. Servis yatışlarının artmış olması da benzer bakış açısıyla açıklanabilir. Daha önce bahsedildiği gibi pandemi dönemindeki sokağa çıkma yasakları ve temas oranının azalması göz hastalıkları konsültasyonunda bu anlamlı farka sebep olmuş

görünmektedir. Yine benzer düşünce ile ortopedi konsültasyonlarının da azaldığı görülmektedir.

Konsültasyon süreleri incelendiğinde COVID-19 öncesi dönemde 61 dakika ve üzerinde konsültasyona cevap verilme oranı %29,3 iken, pandemide bu oranın %48,5'e yükseldiği görüldü. Diğer konsültasyon cevaplanma sürelerinin oranları COVID-19 döneminde öncesine göre düşük bulundu. Bazı durumlarda sözel olarak konsülte edilen hastaların konsültasyon cevaplarının sisteme yazılması bir süre gecikebilmektedir. Özellikle pandemi döneminde artmış iş yükü, cerrahi servislerin bir kısmının pandemi servisi haline getirilmesi, ilgili branşlardaki hekimlerin bir kısmının pandemi servislerinde görevlendirilmesiyle oluşan personel eksikliği bu uzamış konsültasyon cevaplanma sürelerine sebep olabilir. Uzun konsültasyon yanıtlanma sürelerinin tedavi başarısı, erken tanı ve hasta maliyetlerini olumsuz etkileyeceği açıktır. Konsültasyon cevaplanma süresinin kısaltılması için bazı sağlık kuruluşlarında kısa mesaj uygulaması kullanılmaktadır. Bu uygulamayı kullanan hastanelerden birinde yapılan çalışmada hem cerrahi hem de dahili birimlerde konsültasyon cevaplanma sürelerinin kısaltıldığı görülmüştür (12).

Çalışmamızda ÇAS'tan cerrahi konsültasyon istenen hastaların %5'ini koroziv madde içen hastalar oluşturmaktadır. Evlerde uygun şekilde muhafaza edilmeyen temizlik malzemeleri, deterjanlar, asidik veya bazik muhteviyatta ve sindirim sistemine ciddi hasar verebilecek kimyasal maddeler büyük risk oluşturmaktadır. Küçük yaştaki hastaların merakı ve çevreyi keşfetme arzusu en büyük risk faktörleri olarak görülmektedir. Erkek çocuklarının daha hareketli olması da bu tanının bariz bir şekilde erkek hastalara daha çok koyulmasına sebep olmaktadır. 2006 yılında ülkemizde yapılan çalışmada koroziv madde içen 102 hasta değerlendirilmiş ve hastaların 67'sinin erkek ve yaş ortalamasının 5,5 olduğu görülmüştür (13). Bizim çalışmamızda da benzer şekilde hastalarımızın %68'i erkek ve %90'ı 5 yaş altındaydı. En önemli engellenebilir ölüm nedenlerinin başında gelen yabancı cisim aspirasyonu ve koroziv madde içimi vakalarının azaltılabilmesi için çocuklara güvenli bir çevre oluşturulması önem arz etmektedir. Çocukların yaşam alanlarında, özellikle evlerde güvenlik için gerekli düzenlemeler yapılmalı, lüzum halinde uygun güvenlik araçları kullanılmalıdır. Ayrıca eğitimciler ve sağlık profesyonelleri tarafından çocuklara ve ebeveynlere yaralanma-korunma programları çerçevesinde düzenli eğitimler verilmelidir.

Yaş gruplarına göre hastaların aldıkları tanılar

değerlendirildiğinde her üç yaş grubunda ilk sıralardaki tanıların 0-5 yaş arasında yabancı cisim ve diğer iki yaş grubunda akut karın olduğu görüldü. COVID-19 öncesi dönemde de bu durum aynıydı. Kliniğimizde 2017 yılında yaptığımız çalışmamızda da yabancı cisim aspirasyonu tanısı konulan hastaların %90,5'inin 5 yaş altında olduğu görüldü (14). Bu yaş grubunda çevreyi keşif ve merak duygusu sonuçları ağır olabilecek yabancı cisim aspirasyonlarına neden olabilmektedir. Bu konuda sosyal mecralarda ailelere bilgi verilmeli ve Hemlich manevrası gibi hayat kurtarıcı uygulamalardan bahsedilmelidir.

Sonuç olarak COVID-19 pandemisi döneminde cerrahi branşlardaki hekim sayısının yetersizliği ve acillerde artan iş yükü gibi nedenler konsültasyon yanıtı sürelerinin uzamasına yol açmıştır. Acil servislere başvuruların azalmasına rağmen servis yatış oranları da artmıştır. Bu bağlamda kesintisiz sağlık hizmeti veren acil servislere ve ilgili cerrahi birimlerde yeterli sayıda hekim bulundurulmalı, konsültasyon işleyişini kolaylaştıracak ekipman ve uygulamalar sağlanmalıdır.

Çıkar Çatışması: Çalışmada herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Finansal Çıkar Çatışması: Çalışmada herhangi bir finansal çıkar çatışması yoktur.

Yazışma Adresi: Alper Yıldırım, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Meram Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Konya, Türkiye
E-mail: aalperyildirim86@hotmail.com

KAYNAKLAR

- Huang C, Wang Y, Li X, et al. Clinical features of patients infected with 2019 novel coronavirus in Wuhan, China. Lancet 2020;395(10223):497-506.
- Öğütü H. Turkey's response to COVID-19 in terms of mental health. Ir J PsycholMed 2020;37(3):222-5.
- Holliman CJ. The art of dealing with consultants. J EmergMed 1993;11(5):633-40.
- Institute of Medicine Committee on the Future of Emergency Care in the U.S. Health System. The future of emergency care in the United States health system. Ann Emerg Med 2006;48(2):115-20.
- Zaimoğlu AG. Çocuk acilden cerrahi bölümlere danışılan hastaların değerlendirilmesi (Uzmanlık tezi). Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi; 2020.
- Eraslan E. Meram tıp fakültesi hastanesi çocuk acile başvuran hastaların klinik ve demografik özelliklerinin incelenmesi (Uzmanlık tezi). Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi; 2018.
- Giamello JD, Abram S, Bernardi S, et al. The emergency department in the COVID-19 era. Who are we missing? Eur J EmergMed 2020;27(4):305-6.
- Alataş ÖD, Gökçek K. Pandemi döneminde ve pandemi

- öncesi dönemde acil servise başvuran hastaların karşılaştırılması. Medical Journal of Mugla Sıtkı Kocaman University 2021;8(3):195-8.
- İlhan H. Çocuklarda yabancı cisim aspirasyonları. Çocuk Cerrahisi Dergisi 2017;31(Ek sayı):40-5.
- Alotaibi AG, Osman EA, Allam KH, et al. One month out come of ocular related emergencies in a tertiary hospital in Central Saudi Arabia. SaudiMed J 2011;32(12):1256-60.
- Ediz C, Tavukcu HH, Akan S, et al. Is the reany association of COVID-19 with testicular pain and epididymo-orchitis? Int J ClinPract 2021;75(3):e13753.
- Özyurt E, Aykutluğ M, Uğurlu D, et al. Acil servis konsültasyon sürecinde SMS uygulaması Dışkapı hastanesi modeli. Sağlık Akademisyenleri Dergisi 2018:5-4.
- Kayaalp L, Gurkan O, Burak D, et al. Endoskopik izlem gerektiren korozif yanıkları olan çocuk ve ergenlerde kazanın meydana geliş şekli ve aile özelliklerinin değerlendirilmesi. Türk Pediatri Arşivi 2006;41:24-30.
- Yazar A, Akın F, Türe E, et al. Çocuk acil kliniğine başvuran adli vakaların değerlendirilmesi. Dicle Tıp Dergisi / Dicle Medical Journal 2017;44(4):345-53.